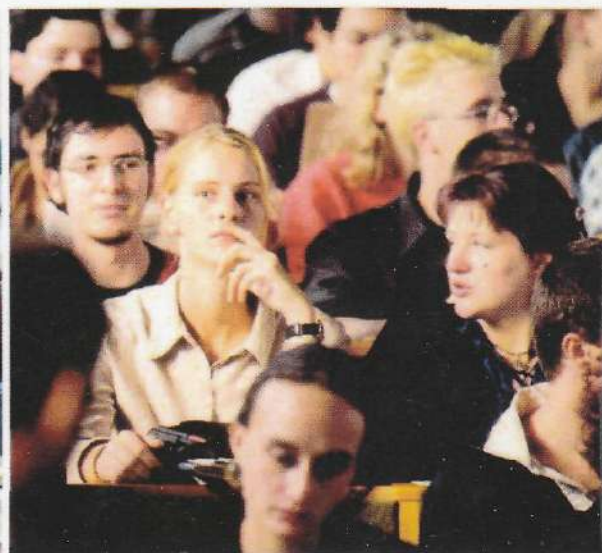

ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Выпуск 47
Часть IV

ЯЛТА
2015

Пермінова В. А.	ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ ПРАВА ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	132
Покатильська Г. В.	ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА	138
Пономаренко Т. О. Огурцова С. В. Курильченко Т. Є.	ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВИ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	144
Сегеда Н. А.	АКТУАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОГО СМISЛУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРА НА УРОЦІ МУЗИКИ	150
Терещенко С. В.	КРЕАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ-ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	156
Цебрій І. В.	ВИХОВАННЯ Й НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРОДАВНЬОГО ІРАНУ НА ЗАСАДАХ „АВЕСТИ“	162
ПСИХОЛОГІЯ		
Гоян І. Н. Малкович М. М.	ОСОБЕННОСТИ СЕМЕЙНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ЕГО РОЛЬ В СТАНОВЛЕНИИ ГЕНДЕРНЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	168
Іванова В. В.	ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	177

2. Басин Е.С. Крутоус В.П. Философская эстетика и психология искусства: учебное пособие / Е.Я.Басин, В.П.Крутоус. – М.: Гардарики, 2007. – 287 с.
3. Бергсон А. Творческая эволюция: [монография] / Вступ. ст. И. Блауберг / Анри Бергсон; [пер с фр. В.Флеровой] – М.: ТЕРРА – Книжный клуб; КАНОН-пресс-Ц, 2001. – 384 с.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6 т. Проблемы развития психики / Лев Семенович Выготский; [под ред. А. М. Матюшкина.] – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
5. Древнекитайская философия: В 2 т. / [Сост. Ян Хин-шун] – М.: Принт, 1994 – т. 1. – 145 с.
6. Зинченко В.П. Психология Осипа Мандельштама и Трубка Мамардашвили. К началу органической психологии. / В.П. Зинченко – М.: Новая школа, 1997. – 336 с.
7. Леонтьев В.Г. Психологические источники активности личности / В.Г. Леонтьев // Психологические источники активности личности: Сборник научных трудов. – Новосибирск: Изд. НГПУ, 2004. – 283.
8. Падалка Г.М. Музична педагогіка: Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / За редакцією В.Г. Бутенка. – Херсон: ХДПУ, 1995. – 104 с.
9. Педагогическое наследие: Белинский В.Г., Герцен А.И., Чернышевский Н.Г., Добролюбов Н.А. / Сост. А.Ф. Смирнов. – М.: Педагогика, 1988. – 496 с.
10. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности: [учеб. пособие для вузов] / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.

Педагогіка

УДК 373.5.015.311:78

аспірант кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Терешенко Світлана Веніамінівна

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Мелітополь)

КРЕАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ-ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Стаття посвячена феномену креативної компетентності та її місця в структурі особистості школярів-підлітків. Розкривається вплив музичного мистецтва на учнів, дані технології творчого розвитку особистості, з допомогою яких формування креативної компетентності є найбільш ефективним.

Ключевые слова: креативная компетентность, творческое воображение, ассоциативно-образное мышление, художественная наблюдательность, личность подростка, инновационные технологии.

Annotation. Article is devoted to the phenomenon of creative competence, its place in the personality structure of adolescent students. Reveals the impact on

Проблеми сучасного педагогічного формування.*Сер.: Педагогіка і психологія*

students of musical art, describes the methods and techniques by which the formation of the creative competence is the most effective.

Keywords: creative competence, imagination, associative and creative thinking, art of observation, the identity of the teenager, innovative technologies.

Вступ. Надзвичайна динаміка сучасного життя призводить до зміни світогляду та ідеології, культури та освіти. Суперечності між цивілізаційними процесами та індивідуальністю людини, між потребами сучасності і традиційною освітньою ситуацією дають поштовх до нових досліджень в галузі педагогіки, культури, мистецтвознавства. Творчий розвиток особистості є важливою складовою у формуванні сучасної людини, здатної до реалізації свого потенціалу на тлі безперервних цивілізаційних змін та соціальних перетворень.

Перед українською освітою стоїть важлива наукова проблема, що полягає в необхідності визначити сучасні умови й чинники формування і розвитку особистості людини. Для сучасної стратегії розвитку національної школи характерним є зростання уваги до особистості школяра, максимального розкриття його обдарування, інтелектуального розвитку, що забезпечує пріоритетність розвитку творчих здібностей. Особливої уваги набуває питання культуровідповідності змісту середньої освіти, як провідного чинника творення всебічно-розвинутої, емоційно-рівноваженої, самодостатньої особистості громадянина України [5].

Проблема розвитку особистості учнів засобами мистецтва в освітній практиці має визначальний характер. Умови й чинники впровадження мистецьких принципів в теорію і практику освіти в Україні знаходять відображення у провідних нормативних державних документах щодо розвитку освіти (Закон України "Про освіту" (1991 р. із змінами 2014р.), Закон України "Про загальну середню освіту" (1991р. із змінами 2010р.), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002р.), Концепція художньо-естетичного виховання (2004р.), Закон України "Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні" (2004р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" (2013р.). Заміти, означені в державних освітніх документах, спрямовують педагогічну діяльність на створення умов і засобів, освітніх технологій розвитку в учнів найвищих особистісних якостей та формування цілого комплексу компетенцій як заздалегідь очікуваних суспільством культуровідповідних норм.

Освітні документи вищуть перспективні проєкції щодо вирішення цих завдань і спрямовують увагу науковців на пошук і розширення можливостей взаємодії вчителя з учнями на інформаційному, полікультурному, міжособистісному рівнях, що дає основу для впровадження в сучасну освіту новітніх перспектив у навчанні і вихованні. Це спонукає вчителя на оновлення педагогічних засобів, пошуку шляхів до формування креативної компетентності та розвитку найвищих психічних функцій особистості учня – уваги, пам'яті, мислення. Успішне досягнення означених пріоритетів у формуванні особистісних якостей вимагає творчого вдосконалення існуючих форм, методів, способів і засобів виховного впливу на учнів у процесі навчання музиці.

Спираючись на діючі програми з художньо-естетичного виховання у ЗОШ України (інтегрований курс "Мистецтво" авт. Л.Масол, програма з музичного мистецтва для 5-8 класів, авт. Б.Фільц) відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011р.) наголошується, що організаційно-методична система викладання музичного мистецтва в загальноосвітній школі має спрямовуватися на розвиток таких якостей учнів, як самостійність, творчість, забезпечення умов для самореалізації та духовно-естетичного самовдосконалення. Серед основних завдань цих програм, є розвиток загальних і художніх здібностей, асоціативно-образного мислення, формування творчо-діяльнісних компетентностей, до яких безпосередньо належить креативна компетентність.

У своєму розумінні компетентності ми виходимо з її визначення, сформульованого В.Лутовим як основної характеристики якості освіти, яка набувається у процесі навчання і є інтегрованою здатністю учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці [8]. Компетентність є інтегрованою здатністю особистості, яка набувається людиною у процесі навчання.

У визначенні креативності, спираємося на дослідження Л.Яременко, яка визначає креативність, як характеристику творчості в її дієвому вираженні. Креативність є здатністю до творчої дії. Вона виявляється в нестандартності мислення, здатності до продукування нових ідей, підходів, рішень тощо; виступає могутнім фактором розвитку особистості та визначає її готовність змінюватися, відмовлятися від стереотипів. При цьому креативність тісно чи іншою мірою властива кожній людині і може розвиватися [12].

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні сутності поняття креативна компетентність, її складових та визначенні їх місця і значення у формуванні особистості учнів підліткового віку на уроках музичного мистецтва в сучасній школі.

Виклад основного матеріалу статті. Наукові дослідження питання окремих характеристик креативної компетентності в структурі особистості учнів створюють міцне підґрунтя у філософсько-методологічному, соціально-психологічному та педагогічному аспекті. Філософська думка стосовно цього питання, знаходить відображення у поглядах Сократа, Гегеля, Канта, В.Вернадського, Г.Сковороди, І.Франка, В.Соловйова. Психолого-педагогічний аспект проблеми формування творчої особистості ґрунтується на працях вітчизняних і сучасних психологів (Л.Виготського, М.Басова, Л.Божовича, Дж.Брунера, П.Лестгафта, А.Смірнова, У.Штерна, С. Ільїна, Т.Холод та інші.) Музично-педагогічні фундаментальні концепції формування творчої особистості сформульовано у дослідженнях педагогів-новаторів ХХ ст. (Е.Абдуліна, Р.Апрасіоної, Б.Асаф'єва, Д.Кабалевського, З.Кодая, А.Макаренка, М.Леонтовича, Д.Огородниова, К.Орфа, О.Ростовського, К.Стецька, В.Сухомлинського, Ю.Юцевича) та сучасних фундаторів наукової музично-педагогічної думки (К.Завалко, А.Козір, О.Лобової, Л.Масол, Н.Мирополюської, О.Олексюк, Г.Падалки, Н.Гуральник, Н.Середа, О.Шолохової та ін.).

Проаналізувавши інтерес науковців щодо означеної проблематики ми стверджуємо, що категорія особистості посідає у сучасних наукових дослідженнях і суспільній свідомості одне з центральних місць. Педагогічна наука та освітня практика дедалі частіше звертаються до музичного мистецтва

Проблеми сучасного педагогічного образования. Сер.: Педагогика и психология

як чинника формування особистісних рис людини, підкреслюючи його виховну, дидактичну, методичну, гносеологічну та аксіологічну функції [2,3,9,10]. Реалізація цих функцій відбувається через здібність музичного мистецтва формувати особистість та її структурні компоненти: свідоме і без свідоме, емоції, цінності, мотиви.

Наше дослідження стосується вивчення підліткового віку, як одного з найважливіших етапів в житті людини, коли особистість учнів набуває змін на фізіологічному, психічному та розумовому рівнях. Ми розглядаємо креативну компетентність учня підліткового віку як самостійне новоутворення, що складається з психологічних явищ в особистості, таких як УВАГА, УЯВА та МИСЛЕННЯ, які розглядаються нами з мистецького ракурсу, з боку творчості, а отже увага, як психологічне явище (особлива форма психічної діяльності, яка виявляється у спрямованості і зосередженості свідомості на вагомих для особистості предметах, явищах навколишньої дійсності або власних переживаннях [4]) набуває якості *художньої спостережливості* (складово інтелектуально-світосвітлого та інтеграційного феномену природи людини, у якому поняття "уважність" набуває інтелектуальної здібності, при формуванні якої особистість здатна до аналітичної діяльності на предмет і зміст явищ мистецтва); *уява* (діяльність свідомості людини, в процесі якої створюються нові уявлення, мислення ситуації, ідеї, які спираються на образи, що збереглися в пам'яті людини від минулого почуттєвого досвіду, перетворюючи та змінюючи їх [4]) стає *творчою* (здібність до створення нових образів і уявлень, що втілюються у оригінальних, цінних продуктах діяльності), а *мислення* (процес, пов'язаний з обробкою інформації отриманої через відчуття, або збереженої в пам'яті в результаті особистого досвіду, з тим, щоб бути в змозі реагувати в новій ситуації [4]) — *художньо-образним* (інтелектуальна властивість людини, цілісне інтегральне відображення дійсності, в якому одночасно представлені основні категорії (рух, колір, форма, фактура тощо).

На основі цього ми трактуємо креативну компетентність, як інтегральну багатфакторну властивість особистості, що обумовлює розвиток творчих здібностей; є індивідуально-психологічною особливістю, творчим аспектом психолого-педагогічних новоутворень (асоціативно-образне мислення, творча увага, художня спостережливості), що у процесі цілеспрямованого педагогічного впливу на їх формування набувають якості особистісних рис та дають можливість учням самовиявитися у творчості.

Період підліткового зростання характеризується суттєвими змінами на фізіологічному, психічному, інтелектуальному рівнях [1] та є синтетичним для формування креативної компетентності. Спостерігаючи за підлітками, можна стверджувати той факт, що у школярів даної категорії ускладнюється сприймання простору, часу, тексту, картин, музики. Активізація слухових, зорових, чуттєвих уявлень випливає у процесі сприйняття мистецтва, що сприяє формувальному впливу музичного навчання з метою формування необхідних для подальшого особистісного зростання компетентностей.

Залучення школярів-підлітків до мистецької діяльності (спів, слухання музики, вивчення основ музичної грамоти, сольфеджування, гра на музичних інструментах, виконання творчо-пошукових завдань тощо) сприяють розвитку особистості учнів та формуванню в їх структурі креативної компетентності, яка полягає у трансформуваних мистецьких знань, практичного досвіду та

ціннісних орієнтацій школярів у художньо-естетичні компетентності, що стають сформованими особистісними якостями.

Перед вчителем музичного мистецтва стоїть важливе завдання: сформувати в учнів креативну компетентність. Вирішення цього завдання досягається зміною підходу вчителя до викладання дисципліни. Важливим на наш погляд є використання вчителем музичного мистецтва технологій креативного розвитку особистості, що спрямовуються на: ціннісні орієнтації, інтерпретацію творів різних видів мистецтва, як засобу розвитку особистості та створенню культурно-естетичного оточення для повноцінного розвитку особистості. Застосування вчителем інноваційних технологій навчання (особистісно-орієнтоване навчання та виховання, рівнева диференціація навчання, проєктне навчання, інтерактивні технології, розвиток критичного мислення, теорія ігрових технологій тощо), також сприяє вирішенню питання формування креативної компетентності в учнів підліткового віку.

За висновками В. Загвязинського новим у педагогіці є не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [7]. Педагогічна майстерність вчителя музичного мистецтва полягає в умінні будувати процес навчання мистецтву відповідно до його закономірностей, використовувати у педагогічній діяльності традиційні та інноваційні технології у їх гармонійному поєднанні і трансформації, бути обізнаним у запитях до мистецької освіти на сучасному етапі розвитку науки.

У розробці погляду на формування креативної компетентності школярів-підлітків ми виходили з висновку Н.Сегеди про прагматичні тенденції, які утворились у сучасній педагогіці музичної освіти, що визначають успішність розв'язання проблеми творчого самовираження школярів засобами музичного мистецтва:

- обов'язковий цілеспрямований художньо-педагогічний супровід музично-творчого виховання;

- організація таких занять, що забезпечують самовираження дитини без втручання учителя, без його спроб маніпулювати уявою учня, спрямовувати фантазію у певному напрямі за допомогою тих чи інших обмежень;

- організація музично-творчого розвитку, націленого на конструювання учнями музичних п'єс за допомогою широкого кола сучасних технічних засобів (від елементарної звукозаписувальної апаратури, найпростішого синтезатора до сучасних музично-електронних комплексів та комп'ютерних програм) [10, с.146].

Ми наголошуємо на важливості використання вчителем у своїй педагогічній діяльності найновітніших способів і технологій, які дозволяють бути учням постійно зацікавленими предметом і методикою його викладання. Вчитель музичного мистецтва має демонструвати вільне володіння медіа-ресурсами (інтернет-джерелами, аудіо-візуальною інформацією), комп'ютерними програмами (Microsoft Office Publisher, Microsoft Office Power Point, Windows Movie Maker тощо) по створенню презентацій, музичних кліпів, флеш-анімацій, підборі зрозумілих для сучасних підлітків наочних образів, створення наочності із використанням комп'ютерної графіки, анімації,

Проблеми сучасного педагогічного образования. Сер.: Педагогика и психология

розробки арт-пауз, згідно тематики уроків музичного мистецтва та цікавих опорних конспектів, творчих зошитів та зошитів-посібників.

Використання нестандартних форм роботи на уроці є основою формування креативності учнів, що забезпечує розвиток індивідуальних якостей особистості. Інноваційна значущість полягає у тому, що розвиток креативності не є кінцевою метою, а є засобом формування гармонійно розвинутої особистості учня. У процесі цілеспрямованого мистецько-педагогічного впливу, відбувається формування креативної компетентності підлітків, що є важливим для нашого дослідження.

Висновки. Однією з найбільш важливих і складних проблем сучасної освіти є формування непересиченої, творчої, креативної особистості. Спрямовання педагогічної діяльності на створення умов, засобів, технологій щодо формування в учнів освітніх компетентностей має визначальний характер, адже саме вони стають інтегрованою здатністю особистості, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності, які набуваються у процесі навчання і цілісно реалізуються на практиці. Вирішення цього важливого завдання покладено на систему мистецької освіти, що потребує винаходу нових підходів до навчання і виховання учнів, постійного оновлення форм та методів навчання з метою їх ефективного впливу на розвиток креативної особистості школярів.

Перспектива подальшого дослідження полягає у розробці комплексу ефективних педагогічних умов і принципів щодо формування в учнів-підлітків креативної компетентності засобами музичного мистецтва.

Література:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долінська, З.В.Огороднійчук та інші. – К.: Просвіта, 2001. – 415 с.
2. Дідик О.В. Формування творчої особистості. Мистецтво в школі №2 (14) лютий 2010. с. 10-12
3. Завалко К. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти: [монографія] / К.В.Завалко: Друкарня «Черкаський ЦНП», 2013. – 520с.
4. Загальна психологія: Підруч. для студентів вищ. навч. закладів. / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловйenko. За загальною редакцією акад. С. Д. Максименка — К.: Форум, 2000. – 521с.
5. Кремень В. Освітня політика у контексті соціал-демократичних цінностей // Освіта, 2003. – № 54 (5071). – С. 2.
6. Мадзігон В.М., Нісімчук А.С. Технологія креативної педагогічної освіти: монографія / Василь Миколайович Мадзігон, Андрій Сергійович Нісімчук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. – 512с.
7. Загвязинский В.И. Теория обучения: современная интерпретация. Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / В.И. Загвязинский. – М.: 2001. – 192 с.
8. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м.Київ: [у 2 ч.]. Ч.1 / Нац. акад. пед. наук України: [редкол.: В.Г. Кремень, В.І. Луговий, та ін.] – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014 – 370 с.
9. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). / Г.М.Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274с.

10. Сегеда Н.А. Практиологічні тенденції розв'язання проблеми творчого самовираження школярів у світових музично-методичних ідеях кінця ХХ – початку ХХІ століття / Н.А.Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / Ред.кол.: І. П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь, 2014 – Випуск 2 (11). – С. 142-147.

11. Словник української мови / ред. І.К. Білодія, ред. тому А.А. Бурячок, Т.М. Гнатюк. – К.: Наукова думка, 1979. – Т.10. – 658 с.

12. Яременко Л. Креативність як творчість: спільне та відмінне. Вища освіта України, Теоретичний та науково-методичний часопис. – К.: "Педагогічна преса", 2010г. №4, 117-123 С.

Педагогіка

УДК: 930.85 (32):169"20"(076)

доктор педагогічних наук,
професор кафедри всевітньої історії
та методики викладання історії Цебрій Ірина Василівна
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

ВИХОВАННЯ Й НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРОДАВНЬОГО ІРАНУ НА ЗАСАДАХ „АВЕСТИ“

Анотація. Стаття присвячена аналізу учебно-воспитательного процесса начальной школы в отошкатах Древнего Ирана, определению значения зороастрийского храма в культурно-просветительской жизни общества, вопросам методики обучения мудрецами, учителями и наставниками подрастающего поколения. Благодаря анализу „Авесты“ и другой дидактической литературы древней эпохи мы можем воссоздать составные части учебно-воспитательного процесса в семье и начальной школе.

Ключевые слова: Древний Иран, отошкада, Авеста, воспитание, самообразование, мудрец, наставник.

Annotation. This article analyzes the educational process in elementary school oshokada Ancient Iran, the definition of the value of the Zoroastrian temple in the cultural and educational life of the community, on methods of teaching sages, teachers and mentors the younger generation. Through analysis of "Avesta" and other didactic literature of ancient times, we can reconstruct the components of the educational process in the family and primary school.

Keywords: Ancient Iran, oshokada, Avesta, education, self-education, sage mentor.

Вступ. Дослідження проблеми виховання дітей в епоху стародавніх цивілізацій є сьогодні нагальною необхідністю. Основи сучасної педагогіки були закладені на народних традиціях, що мають прадавні витoki. Повернення до них певною мірою означає відновлення найціннішого, набутого цивілізацією в ході всього історичного розвитку – традиційної культури, складовими якої виступають духовність, моральність і патріотичність минулого. Навчання молоді в стародавніх цивілізаціях було не лише необхідністю, а й умовою подальшого розвитку людського суспільства.

Проблеми сучасного педагогічного виховання.

Сер.: Педагогіка і психологія

Виховання як складний і багатоплановий процес знаходилося під безпосереднім впливом культури того народу, де воно відбувалося. Ми не можемо практично відтворити й розглянути всі особливості цього процесу в Стародавньому Світі, бо його витoki сягають глибини тисячоліть.

Зважаючи на те, що наші пращури слов'яни є представниками індоєвропейської групи народів, прадавні традиції навчання й виховання дітей в Стародавньому Ірані мають багато спільного зі слов'янськими. Питаннями дослідження педагогічної місії давньоіранських отошкід (храмів) займалися К. Абдуллаєв та І. Джаббаров. Вплив текстів „Авести“ на навчально-виховний процес у давньоіранській цивілізації аналізували А. Агася, І. Рак, І. Стеблін-Каменський, М. Чистяков, О. Чумакова.

Незважаючи на достатню кількість статей з означеної проблематики на сьогоднішній день немає таких, які б всебічно висвітлили роль мовбедів, харбедів й дастурів (мудреців, учителів і наставників) у вихованні іранських дітей на зорі цивілізації та проаналізували методiku, застосовувану ними в навчально-виховному процесі.

Формулювання мети статті та завдань. Автор статті ставить перед собою мету відтворити навчально-виховний процес в Стародавньому Ірані через завдання: проаналізувати „Авесту“ та іншу дидактичну літературу; розкрити роль мовбедів, харбедів й дастурів у вихованні молодого покоління.

Виклад основного матеріалу статті. Отже, великої уваги навчанню й вихованню молоді в Стародавньому Ірані приділяли зороастрійці, починаючи з V століття до н.е. Після прийняття в Мораваунахрі, Ірані та Хорасані релігії зороастризму, що ґрунтувалася на вірі в єдиного Творця, в містах і селах почали будувати спеціальні храми – отошкади, з вітарем для молитов Ахурі Мазді. Отошкада будувалася зазвичай на широких площах окраїн міста. До неї входило понад сто кімнат (худжр), зала (толор), читальня, книгохвище та кімнати співу. У читальні навчали грамоті на основі читання тієї частини „Авести“, що мала назву „Віспарад“. Її навчали читати з особливою ритмікою й наголосами, в кімнатах співу – хоровому співу („Го“). Співали гімни пророка Заратустри, яких було всього п'ять – Гата „Ахунавайті“, Гата „Уштавайті“, Гата „Спента-Манью“, Гата „Вохушхаштра“ і Гата „Вахштойшті“. Гати – єдина частина Авести, авторство якої ніколи не ставилося під сумнів. Кожна Гата мала свій ритм, розмір і значення.

Свого часу вчений І. Джаббаров писав, що храми, які віднайшли завдяки археологічним розвідкам під керівництвом С.П. Толстова в руїнах Тупрак-кала в Хорезмі, складалася з кількох частин. У центрі цих споруд знаходилася прямокутна будова, оточена огорожею з круговим входом у середину. Поряд із храмом також знаходилася рідкісної краси двоповерхова трикутна споруда, в якій було понад сто кімнат. Там знайшли 140 документів, присвячених адміністративно-господарським питанням (тексти були вирізаними на дереві), 138 статуй різних розмірів, зображення людей, птахів, тварин, жінки, яка грає на арфі [1, с. 39].

Отошкади займали особливе місце в суспільному й просвітницькому житті держави. Поряд з освітянськими об'єктами тут знаходилися й медичні: сіхатгох (лікарня), дармонгох (поліклініка), аптека, а також судова палата, кімнати керівників вакса й голови релігійної громади. Тут знаходилися й дижабшті – спеціальні канцелярії, де зберігалися різноманітні документи й релігійні книги. У багатьох екземплярах тут переписувалися „Оди“ Зороастра, тут працювали